

Anodonta cygnea zellensis in een eendenkooi in de Biesbosch

T. LEBRET

Op 5 februari 1981 bezochten Dr. J.P. Rijken en ik de eendenkooi op de Benedenste Beversluisplaat in de Dordtse Biesbosch. Kooiman van der Stelt was al met het onderhoudswerk begonnen en wij konden dus de zitwallen — 'zetings' — betreden. Dit zijn lage, ongeveer vier meter brede stroken grond langs en rondom de vijver en vóór de rietschermen. Hier rusten van juli tot januari de tamme kooieenden en de half-wilde staleenden, te zamen zo'n 2000-3000 vogels. De eenden gaan geregeld in en uit het water, waarbij de oevers van de zetings afkalven, terwijl de eenden bovendien met hun zwemvliespoten op den duur aanzienlijke hoeveelheden grond in het water brengen. Zodoende wordt de vijver vooral langs de randen van de zetings steeds ondieper. Om de vier tot zes jaar

wordt daarom de modder met de baggerbeugel uit de vijver gehaald en op de zetings gespreid. Bij ons bezoek viel het ons op dat er vrij grote aantallen gave zoetwatermossels op de zetings lagen. Sommige lagen er geheel boven op en andere half in de modder. Ongetwijfeld lagen er ook nog geheel onder de modder. Deze mossels waren kennelijk met de bagger op de zetings gedeponeerd. Zij waren opvallend groot en kleine exemplaren kwamen weinig voor. Ze waren zo te zien tweemaal zo groot als de in de Biesbosch talrijke gewone zwanemossels *Anodonta cygnea*, terwijl ook de vorm daarvan afweek. Een op de zeting verzameld exemplaar heb ik met behulp van A.W. Janssen en E.F. de Vogel's *Zoetwatermollusken van Nederland* (uitg. N.J.N., 1965) gedetermineerd als *Anodonta*

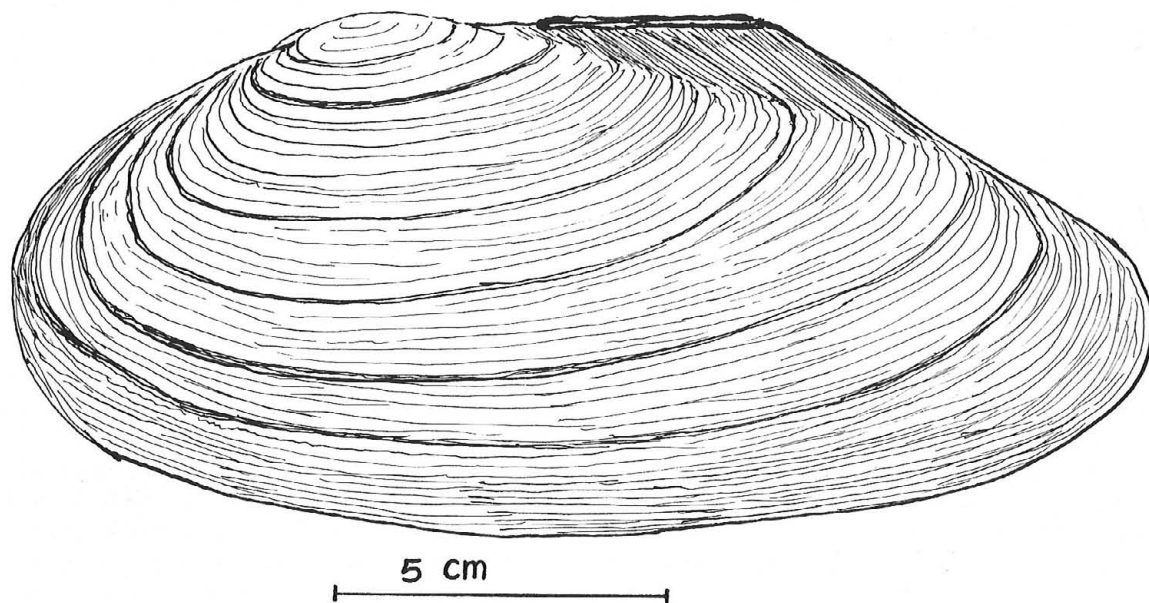

Fig. 1. *Anodonta cygnea zellensis* (Gmelin 1791) in de kooi Benedenste Beversluisplaat, 5 februari 1981.

cygnea zellensis (Gmelin 1791). Opvallend zijn de langwerpige ovale vorm en de vrijwel rechte onderrand.

De maten zijn: hoogte 76 mm, breedte 162 mm, met andere woorden de hoogte:breedte-verhouding is 1 : 2.13. Janssen en De Vogel vermelden 'hoogte tot 80 mm, breedte tot 170 mm, vaak kleiner, zeer variabel'.

Het water van een eendenkooiplas is steeds sterk eutroof. Tegen de avond verlaten de eenden, die overdag op de vijver en op de zetings rusten, de kooi om zich over het omliggende cultuurland te verspreiden. Afstanden van tien tot vijftien kilometer zijn hierbij niet ongevoel. Hun voedsel bestaat 's nachts uit land-

bouwafval, onkruidzaden en wilde vegetatie langs de slootkanten. De volgende morgen komen zij voor dag en dauw terug op de vijver en op de zetings waar ze dan grote hoeveelheden faeces afscheiden. In het zeer voedselrijke milieu van de kooivijver spelen de zwanemossels zeker een belangrijke rol als waterzuiveraars. Daarbij gedijen ze uitstekend en bereiken maximale afmetingen. Er lagen stellig vele tientallen zo geen honderden van deze zwanemossels op de zetings en die waren alle even groot. Dit is begrijpelijk als we aannemen dat hun levensduur ongeveer even groot is als een baggercyclus.